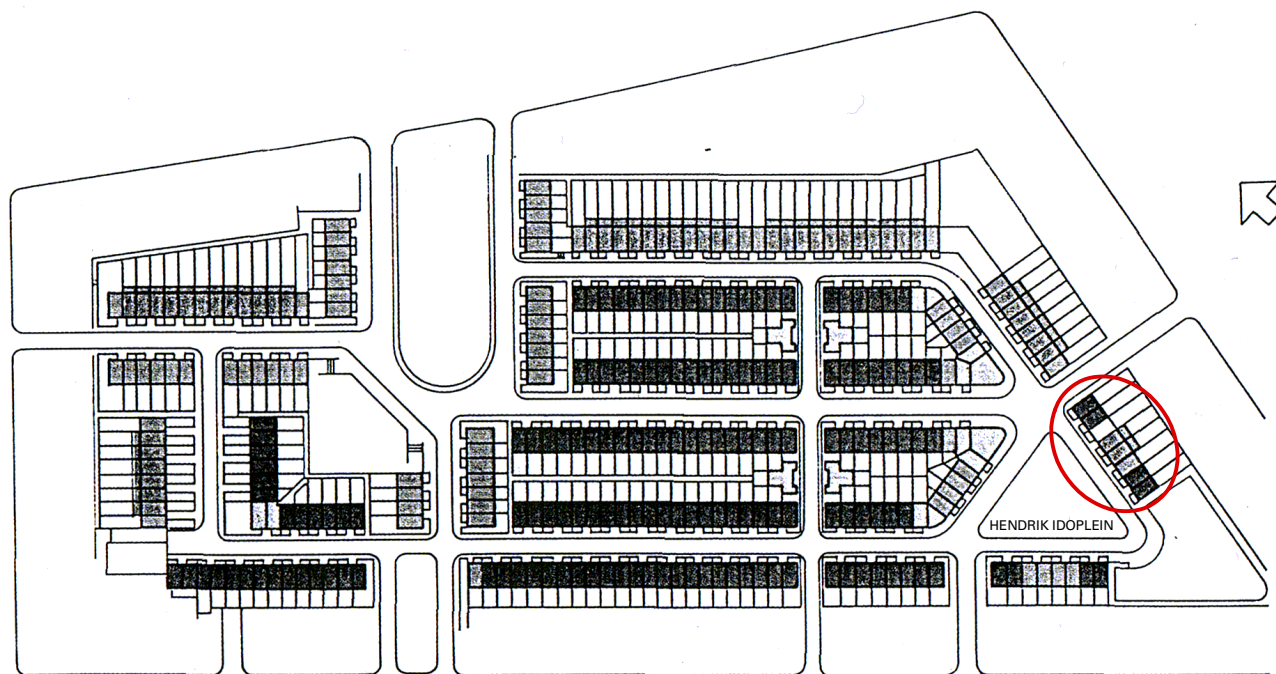

KIEFHOEK, ROTTERDAM BLOEMHOF

situatie

oorspronkelijke foto's

De Kiefhoek in de Rotterdamse wijk Bloemhof is het laatste en tevens bekendste woningbouwproject van architect J.J.P. Oud, dat hij in dienst van de Gemeentelijke Woningdienst Rotterdam heeft gemaakt.

De Kiefhoek geldt algemeen als het plan waarin hij op de meest kenmerkende manier zijn specifieke ontwerpprincipes van herhaling, symmetrie en kleurtoepassing tot uitdrukking bracht. De wijk is in 1928/30 gebouwd en stond al kort na de oplevering nationaal en internationaal bekend als het voorbeeld van het "Nieuwe Bouwen".

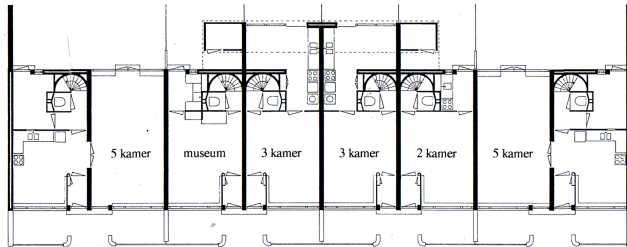
Zoals veel monumenten uit die tijd naderde in de loop van de Jaren '80 de Kiefhoek technisch en functioneel het einde van haar levensduur. Er trad grote verzakking en scheurvorming op omdat niet op palen was gebouwd. De woningen waren ook eigenlijk niet meer geschikt voor gezinnen, waardoor de wijk sociaal achteruit ging.

Ingrijpen was dus nodig om algehele teloorgang te voorkomen. In 1983 heeft de wijk nog een grote onderhoudsbeurt gehad, waarbij o.a. de oorspronkelijke houten kozijnen zijn vervangen door kunststof exemplaren en de houten boeiborden door trespa-platen. Eén blokje van acht woningen was toen door verzakking al in zodanige staat dat het bouwtechnisch niet te redden was.

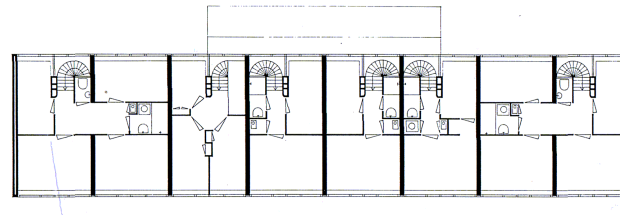
project:	Kiefhoek, Rotterdam Bloemhof, ontwerp reconstructie en renovatieplan i.s.m. Wytze Patijn
ontwerp:	J.J.P. Oud, 1926
opdrachtgever:	Gemeentelijk Woningbedrijf Rotterdam
aannemer:	Bouwmij Vermeulen, Breda
uitvoering:	1990, 1993-1995
foto's:	Fotografie Sonnega Collectie gem. archief Rotterdam

KIEFHOEK, ROTTERDAM BLOEMHOF

begane grond proefblok

verdieping proefblok

keuken museumwoning

overloop museumwoning

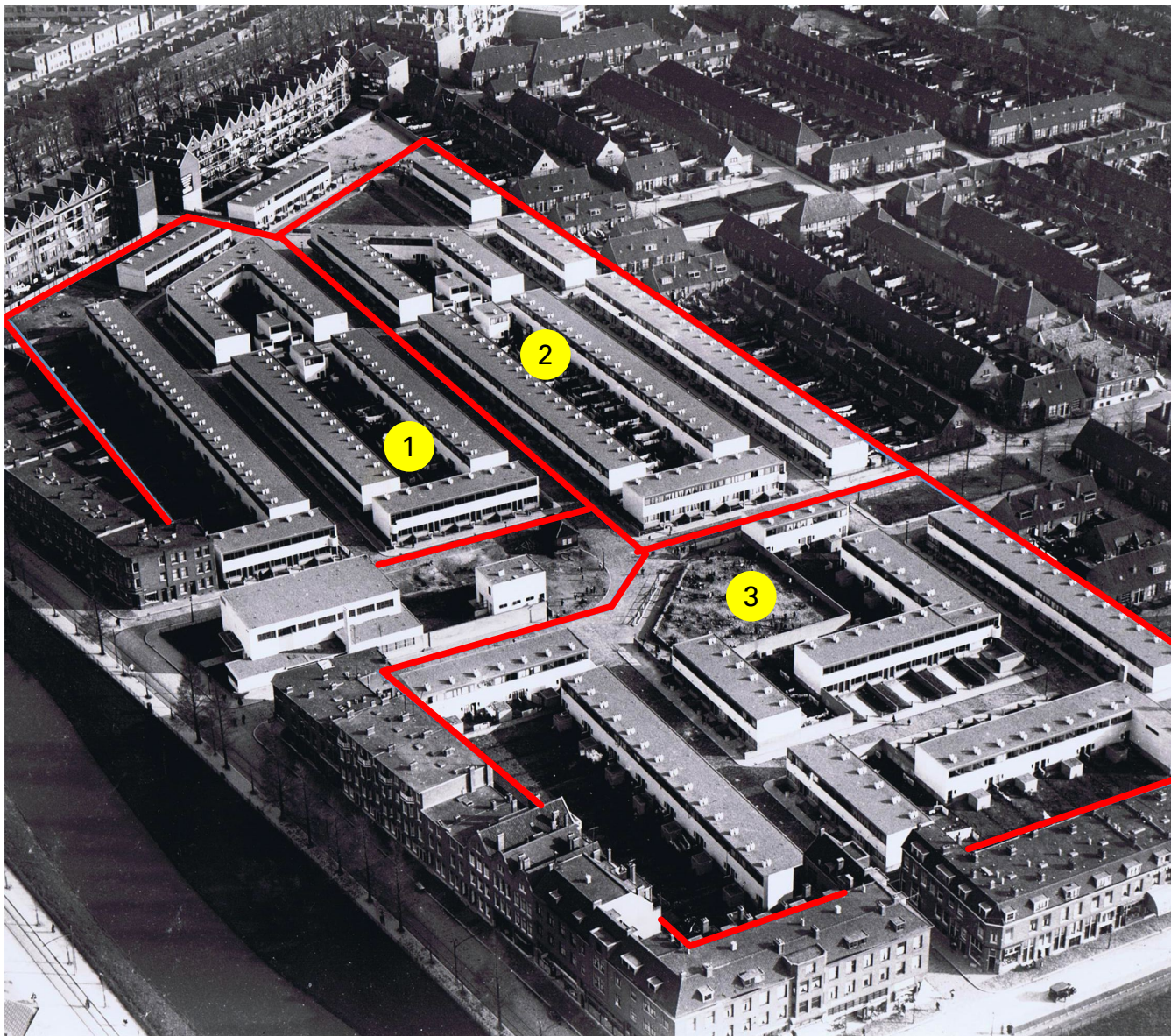
Hendrik Ido-blok

In 1988 kreeg Wytze Patijn de opdracht tot reconstructie van dit blok, zodat het stedenbouwkundig geheel zou worden veiliggesteld. De opdracht was een uitvloeisel van een studie naar de mogelijkheden van restauratie of reconstructie van de Kiefhoek als geheel.

In de studie was onderzocht hoe, met behoud van kenmerkende elementen uit de plattegrond, door samenvoeging of uitbreiding van beuken, nieuwe woningtypen naar de eisen van deze tijd ontwikkeld konden worden. Deze zouden dan moeten dienen als bouwstenen voor een nieuwe Kiefhoek. De gelegenheid van deze reconstructie is aangegrepen om een proefblok te maken aan het Hendrik Ido-plein. De voorgestelde woningtypen uit de studie zijn erin ondergebracht. Het "proefblok-idee" moest ook tot uitdrukking worden gebracht door het casco zo nauwkeurig mogelijk te herbouwen. Zo zouden problemen in de detaillering, die zich bij restauratie in de rest van de Kiefhoek zouden voordoen, hier op "laboratorium-schaal" kunnen worden uitgetest. Moeilijk te verdragen was de gedachte dat na een mogelijke algehele restauratie geen enkele "originele" woning meer zou overblijven. Daarom werd besloten om één woning in de oorspronkelijke staat terug te bouwen en voor het publiek toegankelijk te maken. Bij de uitwerking moest geprobeerd worden de oorspronkelijke detaillering, uitrusting en inrichting zo dicht mogelijk te benaderen. De Stichting Museumwoning Kiefhoek heeft bijgedragen aan de realisatie van deze woning, die op aanvraag voor bezoek toegankelijk is. Ons bureau kreeg van Wytze Patijn de opdracht om besteksplan, werktekeningen en directievoering op zich te nemen.

KIEFHOEK, ROTTERDAM BLOEMHOF

fasering renovatieplan

reconstructie in drie fasen

Het werken aan een rijksmonument is een bijzondere uitdaging. Het betekent dat bij de detaillering, behalve bij de museumwoning, hedendaagse bouw fysieke eisen moesten worden gehonoreerd binnen of zo dicht mogelijk binnen bestaande maatverhoudingen, profileringen en zichtmaten. Daarnaast moest de detaillering zowel rekening houden met een restauratie-variant als met een reconstructie-variant. De restauratie-variant ging ervan uit dat het casco behouden kon blijven, en dat door ingrepen in de fundering scheefstand en verzakking kon worden opgeheven. Bij reconstructie als uitgangspunt zouden de woningen, dit maal wel op een paalfundering, geheel nieuw opgetrokken worden. Het blok is in september 1990 opgeleverd. Bij die gelegenheid is op initiatief van Stadsontwikkeling het oorspronkelijke ontwerp van het aangrenzende plantsoen met hekwerk, tuinmuurtjes en banken ook in oorspronkelijke staat hersteld. Het plan is ontwikkeld in samenwerking met Projectbureau Bloemhof en Bewonersorganisatie Bloemhof.

Na evaluatie van het proefproject viel de beslissing om met rijks- en gemeentelijke subsidies de gehele wijk te reconstrueren. Voor deze oplossing werd gekozen omdat restauratie met behoud van casco onbetaalbaar bleek, gezien de staat van de woningen en met name de funderingen. Voor dit project werd een samenwerkingsovereenkomst gesloten met architect Wytze Patijn. Gezamenlijk werd een reconstructieplan in drie fasen ontworpen. Het plan is opgebouwd met de woningtypen die voor het proefproject van zes woningen aan het Hendrik Ido-blok waren ontwikkeld. Voor bijzondere plekken in de bebouwing moesten nieuwe woningtypen worden ontworpen. Verder bevat het plan twee bedrijfsruimten in de karakteristieke punten bij de entree van de wijk vanaf de Groene Hilledijk. Door samenvoeging van woningen tot nieuwe typen blijven er van de oorspronkelijke 290 woningen na reconstructie 190 over.

KIEFHOF, ROTTERDAM BLOEMHOF

entree vanuit woonkamer museumwoning

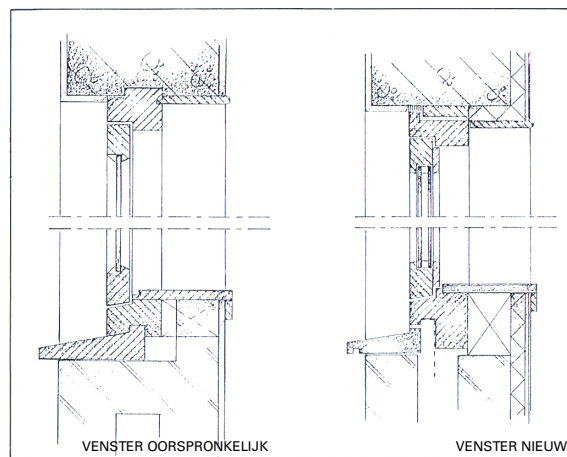
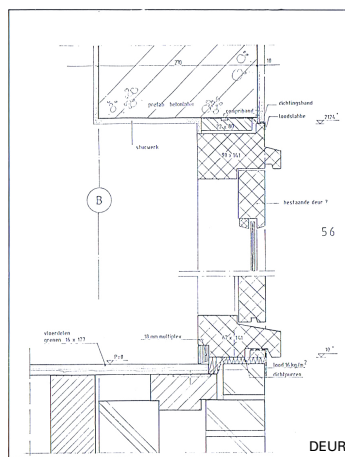
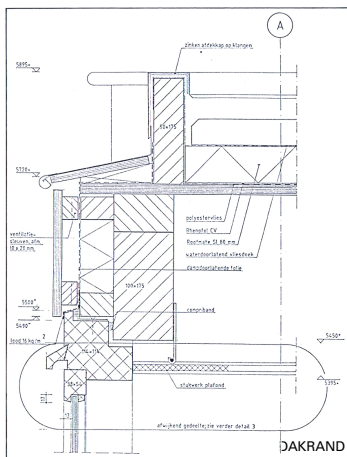

hoekraam overloop museumwoning

subtiële detaillering

De bouwtechnische opgave was verwant aan die van het Hendrik Ido-blok. Bestaande profileringen, maatverhoudingen, neggen etc. waren een vast gegeven. Niettemin moest uitgegaan worden van een hedendaagse bouwwijze en moesten de woningen voldoen aan de huidige bouwtechnische eisen. In bouwteamverband zijn alle consequenties daarvan nauwgezet bekeken. Hiervoor moesten veel principe-details worden "uitgeprobeerd". Het ogenschijnlijk simpele plan kent vele subtiliteiten op het niveau van de detaillering. Afwisselend komen diepe neggen, vlakwerkende en vóór het gevelvlak liggende kozijnen voor.

Uiteindelijk is het gehele plan uitgewerkt als een betonskelet in tunnelgietbouw, voorzien van buitengevelisolatie. Enkele van de bijzondere typen zijn in stapelbouw uitgevoerd. Met de bouw is begonnen in juni 1993. De laatste woning is opgeleverd in september 1995. Een deel van de huidige bewoners keerde terug. De planning was zodanig opgezet dat bewoners van fase 3 een nieuwe woning in fase 1 konden betrekken voordat hun oude woning werd gesloopt.

kenmerkende details